

Bilag A

Pædagogiske observationspunkter i forbindelse med skader i barnets tidlige udvikling. Skemaerne kan anvendes på børn i alle aldre. Parentesen med alder angiver i hvilken periode af barnets udvikling, skaden/skaderne er sket.

Skema 1

Pædagogiske observationspunkter i forbindelse med tidlige skader på det emergente/gryende selv og kerneselv (fra fødslen til ca. 9 mdr.)

Tager barnet kontakt og i hvilket omfang?	
Kan barnet indgå i 'dig og mig og vi to'-dialoger?	
Kan barnet lide samvær og samspil?	
Udviser barnet følelsesmæssigt engagement i form af nysgerrighed og interesser for både mennesker og ting?	
Hvilke følelser er dominerende hos barnet: vrede, ked af det, glæde, ligegyldighed?	
Hvordan er barnets følelsesmæssige selvregulering?	
Hvilke rytmer har barnet i forbindelse med søvn, mad, kontakt, udforskning?	
Kan barnet dele fælles opmærksomhed?	
Kan barnet trøstes, have fysisk nærhed og lide berøring?	

Skema 2

Pædagogiske observationspunkter i forbindelse med skader på det subjektive selv (7–9 mdr. til ca. 15 mdr.)

Er barnet en tydelig person og i besiddelse af egen vilje?	
Vil barnet dele oplevelser, hensigter og følelser?	
Ser barnet fleksibelt på dem, det involverer sig med?	
Anvender barnet sociale referencer?	
Søger barnet positiv bekræftelse gennem øjenkontakt?	
Hvor er barnets opmærksomhed i samvær med andre?	
Søger barnet information fra andre gennem øjenkontakt?	
Søger barnet information om andres reaktion på sin adfærd gennem øjenkontakt?	
Er barnet impulsstyret?	
Har barnet ord for sine følelser og tilstande?	
Hvordan kommunikerer barnet sine følelser, og hvilke følelser er dominerende?	
Er barnet optaget af andre mennesker?	
Er barnet optaget af at lege med andre børn?	
Hvordan præsenterer barnet sig i leg?	
Kan barnet handle empatisk?	

Skema 3

Pædagogiske observationspunkter i forbindelse med skader på det verbale selv (fra ca. 15 og frem til ca. 36 mdr.)

Anvender barnet sit sprog aktivt?	
Leger barnet med ordene og viser glæde ved at lære nye ord?	
Prøver barnet at efterligne og gentage ord?	
Kan barnet lide rim og remser?	
Hvad fortæller barnet om sig selv og andre?	
Hvordan er barnets ordforråd?	
Benævner barnet egne initativer?	
Kan barnet benævne egne følelser?	
Bruger barnet jeg-fortællinger?	
Hvilke ord og sætninger bruger barnet?	
Hvordan er barnets opmærksomhed, deling af opmærksomhed og koncentration?	
Trianglerer barnet omverdenen og deler den?	
Hvordan skelner barnet mellem fantasi og virkelighed?	
Hvad optager barnet mest, fantasi eller virkelighed?	
Hvordan leger barnet alene og sammen med jævnaldrende?	
Hvad leger barnet?	

Bilag B

Symptomer på tidlig omsorgssvigt

<p>Vanrøgt</p> <ul style="list-style-type: none"> · Snavset og uvasket · Beskidt ble, tøj · Manglende skiftetøj · Dårlig madpakke · Usynlige børn · Barn-forældre-relation · Fremmøde kontra udeblivelse · Uoplagt/overladt til sig selv · Vægt · Opmærksomhedssøgende · Udadrettet	<p>Psykiske overgreb</p> <ul style="list-style-type: none"> · Manglende selvværd/selvtillid · Taler nedsættende om sig selv · Trækker sig fra fællesskabet · Konfliktsøgende, slår, bander · Manglende empati · Gentagne blå mærker/brandmærker ofte rituel i mønster · Sprog · Regredierer
<p>Fysiske overgreb</p> <ul style="list-style-type: none"> · Ændret adfærd · Overreagerer · Tilbageholdende (går ind i sig selv) · Berøringsangst · Udviser ikke gensynsglæde ved at se forældrene · Slår eller sparkes i et bestemt mønster · Reagerer ved høj stemmeføring · Påklædning · Udebliver fra institution	<p>Seksuelle overgreb</p> <ul style="list-style-type: none"> · Ubehag ved fysisk kontakt · Seksuelle aktiviteter, som ikke er alderssvarende · Selvudslettende · Sprog/leg · Bleskifte/toiletbesøg

Udarbejdet af forfatterne på baggrund af interview med pædagoger m.fl.

Bilag C

Forberedelsesskema til bekymringsamtale

Nedenstående skema er et arbejdsblad for pædagoger og andet frontpersonale, som beskæftiger sig professionelt med småbørn, som forberedelse til en bekymringsamtale. Det gælder om at skelne mellem subjektive og objektive antagelser med det formål at bevare fagligheden gennem hele samtaleforløbet.

Årsag <ul style="list-style-type: none"> · Hvad synes at være hovedårsag til bekymringen? · Hvor bekymrede er vi? · Hvilke ressourcer og svagheder har forældrene?	
Hvad, hvor og hvordan? <ul style="list-style-type: none"> · Hvad er det vi oplever? · I hvilke situationer oplever vi det? · Hvordan kommer det til udtryk?	
Hvilke følelser vækker bekymringen i os? <ul style="list-style-type: none"> · Hvilke følelser vækker det i forhold til barnet? · Hvilke følelser vækker det i forhold til forældrene? <p>Det gør ondt i både det private og det faglige hjerte at beskæftige sig med omsorgssvigt, og det kræver mod at gribe fat om problemet. Det er vigtigt at erkende disse følelser i forhold til forberedelse af bekymringsamtalen.</p>	
Overidentifikation <ul style="list-style-type: none"> · Er der tale om overidentifikation i forhold til barnet? · Er der tale om overidentifikation i forhold til forældrene? <p>Følelserne kan risikere at forstyrre fagligheden, så vi risikerer at overidentificere os med enten barnet eller forældrene. Overidentifikation med barnet kan medføre at vi ikke møder forældrene med omsorg. Overidentifikation med forældrene kan medføre at vi udsætter vores underretning.</p>	
Relationer til familien <ul style="list-style-type: none"> · Hvordan er vores relation til barnet? · Hvordan er vores relation til forældrene? · Har vi en forhåndsviden om familien, som er relevant at inddrage? · Hvad er fakta og hvad er fornemmelse?	
Hvilken reaktion forventer vi af forældrene? <ul style="list-style-type: none"> · Aggression · Frustration · Fornægtelse · Genkendelse af problemet <p>Det er vigtigt at kunne tolke forældrenes følelser ud fra deres reaktioner for at kunne leve sig ind i deres situation. Ved at forstå deres følelser kan vi også bedre møde dem med professionel omsorg.</p>	